PETRA

PREŠOV, ul. SRR 1

Obchod s cirkevnými potrebami a kníhkupectvo má na sklade:

Pravoslávny katechizmus (slov.)	9,—
Fencik: **Liturgika** (rus.)	3,80
Patriarcha Alexij: **Výběr z díla** (český)	10,—
Patriarcha Sergij: **O spasení** (slov.)	10,—
Metropolita Nikolaj: **Výňatok z diela**	12,—
Dr. Št. Pružinský: **Patrológia I. a II. diel**	101,—
Metr. Jelevferij: **Na Božej nive** (rus.)	7,60
Cirkevné právo	37,—
Homiletika	10,—
Dr. Kačur I.: **Stručný prehľad cirkevnej archeológie**	15,—
Dr. Kernaševič: **Všeobecný typikon**	16,—
Praktický trebník	40,—
Základné bohoslovie	24,—
Dr. Š. Balogh: **Úvod do filozofie**	10,—
Prot. P. Aleš: **Cirkevné dejiny**	95,—
Pravoslávny katechizmus (český a rus.)	10,—
Služebník (cirk. slovanský)	60,—
Dr. Št. Pružinský: **Úvod do Písma sv. Nového zákona**	98,—
Teologický zborník IV.	52,—
Teologický zborník V.	60,—
Dr. P. Kernaševič: **Zrovnávacie bohoslovie**	112,—

Budúce číslo vyjde 10. augusta

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislava. Redakcia: 080 01 Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel.: 313 79. Vedie redakčná rada. Vedúci a zodpovedný redaktor prot. dr. Š. Pružinský. Technický red. Helena Ferencová. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Dukliánske tlačiarne, národný podnik, Prešov. Ročne predplatné 12 Kčs, jednotlivé číslo 1 Kčs. Rozširuje PNS. Objednávku prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú objednávku treba adresovať: PNS — Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 18 — Povolené SÚTI 15/18 z 27. 12. 1972.
Číslo indexu 49 442.

ODKAZ sv. CYRILA A METODA

ROČ. XXIV — MESAČNÍK PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI — č. 7/1978

Kúkoľ

Uprostred veľkého lánu zlatožltej pšenice svieti svojou svetlomodrou hlavičkou kúkoľ. Jeho kvet sa chvastúnsky dvíha nad pšenicu, má lákavú farbu, núti oko, aby na ňom spočinulo skôr ako na nenápadnej pšenici.

A predsa jeho drobné čierne plody sú nechutné, za čo ho každý hospodár veľmi nerád vidí na svojom poli. Chráni pred ním pšenicu, preosieva ju, lebo chlieb s prímesou kúkoľa by bol horký. Krása kúkoľa je zvodná, jeho plody skazené a odporné.

Kúkoľ takto pripomína mnohých ľudí, ktorí pod vábivým zovňajškom skrývajú plytkú, čiernu dušu. Kúkoľ je symbolom farizejstva a pokrytectva medzi kvetinami. I medzi ľuďmi nájdeme kúkoľ. Popri cnostných a spravodlivých ľuďoch žijú špekulanti, svätuškári, pri obetavých a nezištných žijú a prekvitajú sebci a snobi, komedianti života, stále sa skrývajúci za maskou. Ale i maska je ťažká, musia byť ustavične opatrní, aby ani na okamih nespadla.

Istý poviedkár rozprávа o mníške, ktorá v kláštore budila dojem veľmi milej, nábožnej osoby čistého života, vynikajúcej i krásou telesnou. Tá krása jej nebola na ťarchu, lebo ju zahalila do mníšských šiat a žila iba pre Boha a svoju spásu. Poznala iba jedinú krásu, a to krásu viery. Až raz sa anjel stavil s diablom o to, či je vôbec možné zviesť túto mníšku z dobrej cesty. Spisovateľ opisuje, ako anjel odporoval, ale diabol tvrdil, že sa to dá. Mníške pod prikrývku položil malé zrkadielko. Mníška sa snáď prvýkrát v živote pozrela do zrkadla a zbadala svoju krásnu tvár, pekné čierne oči, klenuté ústa. Zapáčila sa sama sebe. Denne sa potom dlho pozerala na seba do zrkadla a hlavou jej išli rôzne myšlienky, túžba po obdive, zábave, požitku, pozemskej rozkoši. Náboženská horlivosť usínala. Po čase opustila mníška kláštor, a vrhla sa do náručia radovánkam, spočiatku len nesmelo, neskôr odvážne. Skončila na ulici.

Oheň pokušenia zničil zdanlivú svätosť a diabol akiste stávku vyhral a zajasal. Ani v našom živote často tomu nie je ináč. Úspechy opíjajú, chorobná ctižiadostivosť človekom lomcuje ako mravná horúčka, chce viac a viac. Na konci je pád. Na konci zostáva len horkosť kúkoľa. Mnohým svet tlieska a oslavuje ich. Nebo však nad nimi plače. To preto, že ľudia si vzájomne nevidia do srdc, do svedomia, ale oko Božie vidí i najutajovanejšie poryvy ľudskej duše. A tak sa stáva, že nejeden človek je pred ľuďmi pšenica, ale pred Bohom kúkoľ.

M. B.

Hospodin všetkým, čo Ho vzývajú, je blízky...
(Žalm 145, 18)

NA SVIATOK SV. PROROKA ELIÁŠA

Svätá pravoslávna cirkev zo starozákonných prorokov zvlášť oslavuje svätého slávneho proroka Božieho Eliáša. Tento človek-prorok Boží — sa líšil od iných starozákonných spravodlivcov, tým, že ho sám Hospodin vzal živého na nebesia. Sväté Písmo hovorí o tomto zázračnom vstupe do neba, o zjavení sa ohnivého koča a o tom, ako prorok v koči akoby víchrom zdvihnutý zmizol na nebi pred očami ohromeného Elizea.

Čím si Eliáš zaslúžil takú milosť od Hospodina? Bezpochýb príkladnou horlivosťou v láske k Bohu, svojou pokorou, sebazapieraním a prácou na ochranu pravej viery na zemi. Skutočne, svojím charakterom bol prorok Eliáš ohnivým človekom. Vo svojich ohnivých prejavoch obviňoval necnosti medzi Izraeliťanmi, volal ich k mravnej náprave a ak sa nechceli napraviť vo viere a láske k Bohu a k blížnemu, privolával na nich Boží hnev. Vymodlil si u Hospodina sucho a hlad, sám len-len že nezahynul. Na jednej výšine zahynuli pohanskí kňazi, ktorí rozvracali národ, hoci Eliáš vedel, že mu za to hrozí veľké nebezpečie od kráľovnej Jezabel. Jezabel prisahala, že sa Eliášovi pomstí, takže prorok musel utiecť do púšte. Ustavičný boj proti nerestiam ho natoľko vyčerpal, že začal Boha prosiť o smrť. Padal na duchu a v zúfalstve odišiel na horu Horeb v púšti. Vtedy mal v srdci taký hnev, že sa mu chcelo vidieť, ako rozvrátený izraelský ľud hynie pod hromom z neba, nebeským ohňom, ako ho pohlcuje zem. Zrazu sa ozval tichý šum vetríka a zjavil sa Hospodin, ktorý prorokovi dal takto najavo, že On je Bohom milosrdenstva, nie pomsty. „Prečo si tu, Eliáš?" — povedal Hospodin. Prorok si zakryl tvár plášťom a odpovedal: „Veľmi som po Tebe zatúžil, Bože, keď som videl, že synovia Izraela zanechali Tvoj zákon, zničili Tvoje obetištia, vyhnali Tvojich prorokov; zostal som sám a už hľadajú pre mňa smrť".

Svätý prorok Eliáš je teraz v nebi, duchovne je nám však veľmi blízky, nám, ktorí sa k nemu modlíme. I Hospodin je blízko tým, ktorí Ho vzývajú, svätí sú blízko veriacim, pretože svätí žijú láskou Christovou, ktorá je Božskou silou, udržujúcou svet. Preto sú také dôležité ich modlitby — povedal starec Siluán.

S pokorou sa skláňame pred veľkým prorokom Božím Eliášom. Vytrvalo chráňme našu pravoslávnu vieru, aby sme sa vystríhali pred hrozným hnevom Božím, milujme Ho i našich blížnych.

Každý kresťan je povinný milovať Boha a blížneho, a nielen milovať, ale i žiť podľa Jeho prikázaní.

Svätý prokok Boží Eliáš! Vzdialil si sa od nás telesne, duchovne však pri nás zostaň, ochraňuj nás od každého zla a podaruj mier našim dušiam!

† Cyril, biskup michalovský

Proroče i providče velikych dil Boha našeho, Ilije velikoimenite, viščanijem tvojim ustavivyj vodotočnyja oblaki, moli o nas jedinaho čelovikoľubca!

O cirkevnej disciplíne

Kresťanská sloboda a cirkevná disciplína, na pravý pohľad dve protikladné veci, sú v skutočnosti dvoma stránkami jednej veci a nijako si neodporujú. Členovia cirkvi môžu plne rešpektovať cirkevnú disciplínu a súčasne plne užívať kresťanskú slobodu, ktorú Christos daroval všetkým veriacim v Neho. Uzurpátorstvo, ako aj zneužívanie slobody v cirkvi, nemá byť, lebo sa protiví základným požiadavkám Písma svätého (Gl 5, 13; 1 Pt 2, 16). Meradlom pravdy v pravoslávnej cirkvi je predovšetkým zjavené slovo Božie, a nie slovo a vôľa jednotlivca. Preto cirkev čas od času obmedzuje krajnosti a všetko usmerňuje ku skutočnej kresťanskej slobode v Duchu a v pravde. Cirkev je telom Christovým s mnohými údmi (1 Kor 12, 12), preto každý jej člen bez rozdielu svojho postavenia a služby v cirkvi všetkými svojimi silami a schopnosťami pomáha budovať dielo, pre ktoré cirkev existuje. Iba v tejto jednote a spolupráci všetkých členov cirkvi jednotlivec opravdu žije, vzájomne sa obohacuje a dosahuje cieľ svojho života — spásu.

V spojitosti s cirkevnou disciplínou potrebné je preskúmať aj otázku zmeny disciplinárnych pravidiel. Na túto otázku existujú rôzne náhľady. Jedni sú toho názoru, že kodifikácia pravidiel pravoslávnej cirkvi bola zavŕšená na poslednom všeobecnom sneme, preto sa nemôže meniť a doplňovať. Je to vlastne konzervatívny názor na život a činnosť cirkvi v čase. Iní, známi ako „ekonomisti", sú za prispôsobenie pravidiel súčasným potrebám života cirkvi a jej členov. Prví sa striktne pridržiavajú litery zákona, druhí sa zasa snažia ísť v ústrety potrebám života a zmenám osobného i spoločenského charakteru. V priebehu cirkevných dejín disciplína je chápaná a používaná rôznym spôsobom, mierne alebo prísne, a to v závislosti od mnohých faktorov, ktoré to určovali. Historické i iné okolnosti si vyžadovali, aby usporiadanie cirkvi vo svojej vonkajšej štruktúre bolo plnšie a konkrétnejšie ako v minulosti. Vďaka tomu aj cirkevná disciplína mala svoj rast a vývoj. Jej rast môžeme prirovnať k rastu rast-

liny, kde jedno lístie odpadá, druhé sa objavuje a narastá. To znamená, že tak ako život cirkvi, ani cirkevná disciplína nebola statická, ale sa vyvíjala, prehlbovala, konkretizovala, lebo bez týchto skutočností by nebola skutočnou disciplínou a nemohla by pohotovo reagovať na skutočný beh života cirkvi a meniace sa okolnosti tohto jej života. Čiže cirkevnú disciplínu v jej normách nemožno absolutizovať, dogmatizovať, hoci základné požiadavky kresťanskej morálky musia tu zostať nezmenené ako je to v prípade základných vieroučných právd. Nech už akokoľvek jednotlivé pravidlá odpovedali potrebám svojej doby, život dnes stavia pred cirkev také problémy a v takých životných súvislostiach a podmienkach, že sa niektoré pravidlá stávajú anachronizmom, hoci len vo vonkajšej formulácii, a vyžadujú si nové a hlbšie prekomentované postoje. Máme aj také pravidlá, ktoré nikdy nevstúpili do života, lebo doba ich prerástla, niektoré anulovali alebo pozmenili nasledujúce snemy, niektoré doplnili alebo pozmenili, alebo i nahradili novými, ktoré lepšie vyjadrovali jednotlivé požiadavky kresťanskej discpilíny s ohľadom na zmenené podmienky života cirkvi. Teda dejiny vzniku a uplatňovania jednotlivých disciplinárnych noriem nám najlepšie hovoria o tom, ako sa k tejto veci máme postaviť i v dnešnej rušnej dobe, kedy životaschopnosť cirkvi sa prejaví predovšetkým v pohotovosti reagovať konkrétne na súčasné požiadavky života, aby život cirkvi a jednotlivca sa uskutočňoval podľa zdravých noriem, vyplývajúcich z Christovho evanjelia a bohatej duchovnej skúsenosti cirkvi. Stagnovanie v tejto oblasti nemá zmysel a môže spôsobiť mnohé nenapraviteľné škody.

Cirkevný poriadok je natoľko dobrý, nakoľko je použiteľný a užitočný pre cirkevnú disciplínu a spĺňa svoje poslanie voči duchovnému rastu členov cirkvi. Je dnes skoro všeobecným presvedčením, že každý poriadok, keď je použiteľný pre súčasného kresťana a neobsahuje nič proti viere a morálke, treba prijať. Pravda, netreba ustupovať za každú cenu, alebo bezhlavo zľahčovať požiadavky cirkevnej disciplíny — o to tu nejde —, ale z druhej strany máme len dve možnosti: alebo sa formálne pridržiavať starých predpisov, ktoré v mnohých prípadoch môžu byť pre život cirkvi bezvýznamné a môžu jej život niekedy i sťažovať a brzdiť, alebo prijať také normy, také predpisy, ktoré by spôsobili napredovanie cirkevného života a ktoré by cirkevná spoločnosť prijala, lebo i tu hlas cirkvi ako celku sa má brať do úvahy (Sk 15 kap.). Cirkev má poslúžiť všetkým, aby čím viac ľudí priviedla k spáse — to je jej cieľ a poslanie!

Dejiny vývoja cirkevnej disciplíny svedčia o jej meniteľnosti a prehlbovaní od najstarších čias až dodnes. Tejto zásady sa

pridržiavali aj svätí otcovia a sami menili a vytvárali cirkevné disciplinárne predpisy. Behom času cirkev získavala mnohotvárnu skúsenosť a s ohľadom na okolnosti a potreby duchovného života formovala svoju disciplínu. Tak napr. Tertulián († 240) píše, že keď je cirkev dielo Božie, nemôže sa nezdokonaľovať, keďže kvôli zdokonaľovaniu bol jej daný Duch svätý. Veľký hierarcha a praktický vodca v oblasti cirkevnej disciplíny, sv. Bazil Veľký, je ochotný prijať každý poriadok, keď je vhodnejší ako predošlý pre „spoločné dobro cirkvi" (Tvorenija, č. 3, str. 241). Sám bol aktívnym tvorcom cirkevnej disciplíny a mnohé ním stanovené pravidlá sú obsiahnuté v kódexe cirkevných kánonov. Vytýka neocézarejskej cirkvi, že sa pridržiava starej praxe, lebo „mnohé z toho je už dávno pozmenené". Disciplínu treba doplňovať, hovorí sv. otec na inom mieste, a to s ohľadom na osobitosť doby, na jej prínos a zmeny. Každá doba má svoje potreby: to, čo skôr bolo užitočné, môže teraz byť na škodu. Aj bl. Augustín hovorí, že to, čo v sebe prináša niečo viac, hoci by to bolo odlišné od nášho doterajšieho poriadku, netreba zavrhovať, ale prijímať (V. Kiparisov, O cerkovnoj discipline, str. 132).

Všetci poprední cirkevní teológovia, najmä ruskí, ako napr. biskup Filaret, Makarij, Silvester a iní sú toho názoru, že cirkevná disciplína sa musí meniť, lebo to, čo nebolo možné žiadať od kresťana jednej doby, môže sa vyžadovať od kresťana inej doby, kedy cirkev získala väčší vplyv a skúsenosti. Zmariť túto cestu k lepšiemu by znamenalo zmariť rast cirkvi a jej duchovné napredovanie.

Prot. P. Š.

Zjavená milosť Božia je prameňom sily nového života (Tit 2, 11—15). Zjavila sa zaiste milosť Božia, spasiteľná všetkým ľuďom, ktorá nás vychováva, aby sme sa odriekli bezbožnosti a svetských žiadostí a mierne, spravodlivo a pobožne žili na tomto svete, očakávajúc splnenie blahoslavenej nádeje a zjavenia slávy veľkého Boha a nášho Spasiteľa Christa Isusa, ktorý sa vydal za nás, aby nás vykúpil zo všetkej neprávosti a očistil si vzácny ľud, horliac i za dobré skutky. Toto hovor, takto napomínaj, zavracaj so všetkou dôraznosťou, a nikto nech nepohŕda tebou.

Nepostavím si pred oči vec podlú; ja počínanie odpadlíkov nenávidím — na mňa sa to neprilepí. Nechže sa srdce prevrátené vzdiali odo mňa; ni vedieť nechcem o zlom (Žalm 101, 3—4).

Nedeľa druhá po Všetkých svätých

Rybárske zamestnanie nie je také ľahké, ako by sa nám, ktorí žijeme ďaleko od mora, mohlo vidieť. Je to práca veľmi namáhavá a často prináša sklamanie a neúspech. Koľkokrát sa vracali bratia Šimon a Andrej s prázdnymi rukami domov po celonočnej námahe!

Keď jedného dňa púšťali svoje siete do Genezaretského jazera, veľkého ako more, volali ho tiež Galilejským morom, pristavil sa neočakávane pred nimi Isus Christos, pozrel sa na nich svojimi láskavými očami a riekol: „Poďte za mnou, učiním vás rybármi ľudí". Jeho slová boli jednoduché, ale také úprimné, mocné a vliali do duší dvoch rybárov takú dôveru, že sa ani viac nepýtali, zanechali siete, domovy a išli za Ním. O chvíľu sa opakovalo to isté so synmi Zebedeovými, Jakubom a Jánom.

My dnes už vieme, prečo si zvolil Spasiteľ svojich učeníkov, poznáme ich obetavú službu Bohu, lásku k Učiteľovi, ktorá zapaľovala i srdcia iných ľudí. Ich veľké dielo velebí celá cirkev Christova. Oni sa stali prvými piliermi mohutnej duchovnej stavby — Christovej cirkvi. Zastavme sa pri slovách Spasiteľových: „Poďte za mnou". Tieto slová, ktoré zazneli na brehu jazera, nepatrili iba apoštolom, tie slová sú v platnosti i dnes. Sú také zázračné a majú v sebe takú silu a príťažlivosť, že i dnes, takmer dvetisíc rokov po ich vyslovení, pôsobia tak isto ako vtedy. Za týmito slovami išli tisícky mučeníkov, milióny veriacich, za nimi ideme i my. Spasiteľ volá každého, kto má uši na počúvanie, a Jeho volanie nám pripomína, že aj my sa máme stať apoštolmi, horlivými svedkami sv. evanjelia, aby sme do sietí pravoslávnej viery priviedli čo najviac tých, ktorí dosiaľ dostatočne Boha nepoznali. Musíme spolupôsobiť na uskutočnení slov Písma svätého, podľa ktorých evanjelium má byť hlásané celému svetu (Marek 16, 15). Je to naša úloha, starať sa nielen o vlastnú spásu, ale i o spásu blížnych.

Poďte za mnou, volá Spasiteľ. Potrebuješ radu, posilu, útechu v každodennom živote? Láskavý hlas Christov ťa neopustí, ak sa Ho budeš pridržiavať. Ak počúvneš hlas čistého srdca, budeš vedieť kam ísť, čo robiť a ako sa rozhodnúť, aby si neporušil Jeho svätú vôľu. V Písme svätom nájdeme radu Otca. Poďte za mnou všetci, volá Spasiteľ. Pôjdeme za tým hlasom?

Je na nás, aby sme odpovedali: Počujeme Ťa, Christe, a ideme Tvojou cestou, bezpečnou cestou dobra! **K.**

Apostoli svjatiji, molite milostivaho Boha, da prehrišenij ostavlenije podast dušam našim!

Nebeskí ochrancovia cyrilometodejskej misie

Literárne pamiatky veľkomoravského obdobia nie sú len významnými dokladmi vysokej kultúry, ktorú našim praotcom sprostredkovala a do určitej miery i samostatne vytvorila byzantská misia, vedená sv. Cyrilom a Metodom, ale sú i svedkami činorodej viery a hlbokej zbožnosti jej členov, väčšinou pochádzajúcich z prostredia byzantských Slovanov, ktorí sa už pred príchodom Rastislavovho posolstva do Carihradu združili okolo solúnskych bratov, lebo boli podľa konštatovania autora Života Metodovho rovnakého zmýšľania a „tohože ducha, akého i oni" (ŽM 5). V zmysle ich súhlasných výpovedí popredné miesto v zbožnosti slovanských apoštolov a ich žiakov zaujímala mimoriadna úcta k svätcom, v ktorých videli nasledovaniahodné vzory i pre tých, ktorých svojou neúmornou apoštolskou prácou „uviedli do svetla blahozvesti Christovej a priviedli k poznaniu Predvečného Slova", aby i o nich mohli platiť slová apoštola národov, sv. Pavla: „Už nie cudzinci ani príšelci, ale ste spoluobčania svätých a príslušníci (rodiny) Božej" (Ef 2, 19). Do ochrany týchto svätcov na čele s „najsvätejšou, najčistejšou, najblahoslavenejšou a slávnou Vládkyňou našou, Bohorodičkou a vždy Pannou Máriou" odporúčali svoje misionárske dielo, ktorým „sloviensky rod z divej olivy na blahoplodnosť premenili a božským krstom k viere Christovej priviedli."

Svätý Cyril a Metod predovšetkým zasvätili svoju misionársku a pastorizačnú činnosť prečistej Panne Márii, ktorá „mier svetu sprostredkovala a porodila Pôvodcu pokoja". Veď k nej, ktorá bola popri sv. archanjelovi Michalovi, sv. ap. Andrejovi a sv. veľkomučeníkovi Dimitrovi mocnou ochrankyňou ich vlasti, ľnuli nežnu láskou a neskonalou úctou už od raných liet svojej útlej mladosti zásluhou svojej milujúcej a milovanej matky Márie a v dôsledku skutočnosti, že vyrastali v zbožnom mariánskom ovzduší byzantských monastierov. V nich sa pestovala mariánska úcta ako jedna z podstatných známok pravoslávnej zbožnosti najmä zásluhou sv. Teodora Studitu (759—826), zakladateľa carihradskej školy, ktorý spolu so svojím bratom, sv. Jozefom Solúnskym (762—832), biskupom v Solúne, zostavil značný diel Triódu, t. j. zbierky liturgických spevov a modlitieb pre pohyblivé dni v čase pôstnom a veľkonočnom, a sám upravil Typikon, t. j. spôsob bohoslužby s návodom, ako sa družia k sebe modlitby a spevy z rôznych bohoslužobných kníh. Skladali sa v nich hymny na počesť Panny Márie vo forme tzv. bogorodičenov (teotokion), pridávaných na záver každej z deviatich piesní kánonu, ktorý je súčasťou utierne. V tomto povznášajúcom básnickom umení zdokonaľovali sv. Cyril a Metod i svojich žiakov, ako o tom svedčia krásne bogorodičeny zo Služby sv. Konštantínovi-Cyrilovi od jeho žiaka sv. Sávu, jedného zo sedmopočetníkov, ktoré sa velebne niesli pod klenbami veľkomoravských chrámov, ako napr. bogorodičen deviatej piesne: „Prečistá, lúčmi svojho svetla osvieť teraz moju dušu, pozdvihni ju ležiacu v jame skazy a skruš nepriateľov, ktorí ustavične trápia moju dušu a strhujú ma do hriechu!". Odovzdanosť do ochrany Božej Matky, Zástupkyne pútnikov sprevádzala sv. bratov a ich družinu

po žírnych nížinách i v hlbokých horách za ich putovania Veľkou Moravou, Panóniou, severným Bulharskom i východným Srbskom, nádhernými ulicami Carihradu i Ríma, kde boli položené a posvätené slovienske liturgické knihy, napísané ich Bohom vedenými prstami, „čo napísali mnohým utajenú Božiu premúdrosť odhaľujúcu tajomstvá poznania Božieho", v chráme Svätej Márie, ktorá sa volá Fatné (Pri jasličkách), so starobylou byzantskou ikonou Bohorodičky, Ochrankyne ľudského rodu. Vo svojom moravskom „veľkom" — katedrálnom chráme Presvätej Bohorodičky, „Nezboriteľnej Veže Cirkvi" a Nebeskej Matky svojich duchovných dietok, pred obrazom ktorej v kadidelnici neustále horelo kadidlo podľa byzantského spôsobu, vo dne i v noci sa modlieval sv. Metod ako moravsko-panónsky arcibiskup za ich život a spásu, aby napokon spočinul v ňom po ľavej strane v stene za oltárom po ukončení svojej strastiplnej púte, ako to dosvedčuje pravdepodobne ešte na Veľkej Morave napísaný proložný Život Konštantína a Metoda, ktorý sa čítaval po šiestej piesni kánonu na utierni z prológu čiže synaxára, zborníka životopisov svätcov, zaradených podľa kalendára. A tak sv. bratmi medzi našimi staroslávnymi predkami rozžatá pochodeň mariánskej úcty a zbožnosti zažiarila plným jasom nielen na území Veľkej Moravy, ale i medzi ostatnými slovanskými národmi, a preto v šírení mariánskeho kultu cyrilometodejskou misiou vidia mnohí dôvod, prečo v našich krajinách zaznievajú najkrajšie mariánske piesne a prečo slovanské krajiny majú nesmierne množstvo zázračných obrazov a nežných ikon Bohorodičky.

Po Presvätej Bohorodičke bol prvým ochrancom apoštolského diela solúnskych bratov sv. Kliment Rímsky, pápež a mučeník, považovaný starou cirkevnou tradíciou za autora viacerých spisov, z ktorých však v skutočnosti je od neho len Prvý list do Korintu, ktorý sa pokladá za najstarší zo spisov apoštolských otcov. List sv. Klimenta Rímskeho, ktorého cisár Traján poslal do vyhnanstva na taurický Cherson, dnešný Korzún v ZSSR, kde ho na cisárov rozkaz r. 101 s kotvou na hrdle hodili do mora, je napísaný v mene cirkvi Božej, „ktorá je hosťom v Ríme, cirkvi Božej, ktorá je hosťom v Korinte", je dokladom skutočnosti, ako si jednotlivé cirkevné obce navzájom pomáhali pri riešení pálčivých otázok svojho života. Osudy pozostatkov jeho autora intenzívne zaujali sv. Konštantína-Cyrila v čase plnenia jeho diplomatického poslania na Kryme. Keď sa mu ich podarilo nájsť 30. januára 861, stala sa úcta sv. bratov k sv. Klimentovi Rímskemu trvalým rysom ich zbožnosti. Sv. Cyril ju vrúcne prejavil v troch gréckych spisoch, ktoré boli neskoršie preložené do staroslovienčiny a stali sa základom Služby sv. Klimentovi celebrovanej byzantským obradom 30. januára vo sviatok Nájdenia čestných ostatkov sv. Klimenta, rímskeho pápeža, ktorý sa slávieval ešte v 11. stor. v Bulharsku a v Macedónii. Do týchto krajín ho priniesli vyhnaní žiaci sv. bratov z Veľkej Moravy, ktorá bola kolískou Služby sv. Klimentovi ako ochrancovi misijného podujatia solúnskych bratov medzi veľkomoravskými Slovienmi. V Bulharsku

nadšene šíril kult sv. Klimenta Rímskeho nositeľ jeho mena sv. Kliment Velický-Ochridský, popri sv. Gorazdovi najvýznamnejší žiak sv. Cyrila a Metoda, ktorý vo svojej Pochvale sv. Klimentovi Rímskemu takto velebí svojho patróna: „Raduj sa, presladká réva, ktorá si všetok svet napojila z Boha prúdiacim učením! Raduj sa, k Bohu mieriaci orol, prelietajúci celú zem!" Súčasne v nej aktualizuje odkaz sv. Klimenta Rímskeho, keď takto nabáda svojich veriacich k zbožnému životu, ktorý má byť nezištnou službou blížnym, a k nasledovaniu svätca, na príhovor ktorého sv. Cyril vytvoril slovanské písmo: „Preto vás prosím, bratia, nájdime si pomocníkov v cudzincoch a chudobných, v smädných, nahých, slepých, chromých, lebo títo sú zástupcovia Christovi, to sú kľúčiari nebeského kráľovstva!"

Spolu s úctou k sv. Klimentovi Rímskemu, o rozšírení ktorej dodnes svedčia zasvätené mu kostoly v Sládečkovciach — Mučeníkoch a v Milanoviciach — Veľkom Kýre a byzantsko-slovanská forma jeho mena so samohláskou „i" po spoluhláske „l" v priezviskách Klimo, Klinda ap., priniesli k nám slovanskí apoštoli i kult sv. Dimitra Solúnskeho, ktorého uctievali ako ochrancu svojho rodného mesta, lebo jeho obyvatelia pripisovali tomuto sremskému mučeníkovi záchranu svojho rodiska r. 597 pred obsadením Avarmi a Slovanmi. Sv. veľkomučeníkovi Dimitrovi, ktorého Solúnčania velebili v nádherných piesňach kánonu na jeho počesť, ako napr. v prvej piesni: „Veľmi osvetlila a v krásnej podobe ukázala Múdrosť teba, Dimiter! Čerpala ti nápoj nebeský, a dala ťa, slávneho milovníka vlasti, za pomocníka slávnemu Solúnu!", bola zasvätená v Sirmiu — Sreme, ktorého biskupstvo pochádza z najstaršej doby kresťanskej, katedrála zničená za sťahovania národov. Na rozvalinách starého Sirmia okolo zrúcanej katedrály sv. Dimitra usadili sa v 6. stor. chorvátske kmene, ktoré dali novému mestu meno Dimitrovce po jeho slávnom rodákovi, sv. veľkomučeníkovi Dimitrovi, neskoršie skrátené na Mitrovica. Podľa biskupských katalógov bol vraj prvým biskupom Sirmia — Sremu, dnešnej Sremskej Mitrovice, Grék Epanetos, žiak sv. Petra, a druhým žiak sv. Pavla sv. Andronik, jeden zo sedemdesiatich Pánových učeníkov, ktorého spomína piata pieseň Služby sv. Metodovi, keď velebí prvého panónsko-moravského arcibiskupa: „Prejavil si sa opravdivým nástupcom slávneho apoštola Andronika, slávny. Okrášlil si stolicu svätej cirkvi panónskej, múdry!" Starú cirkevnú slávu sremského arcibiskupstva obnovil r. 870 pápež Hadrián II., keď ako hovorí autor Života Metodovho, na Koceľovu žiadosť sv. Metoda „vysvätil na biskupstvo v Panónii na stolec sv. Andronika, apoštola spomedzi sedemdesiatich" (ŽM 8), a tak ho ustanovil za panónskeho metropolitu a sremského arcibiskupa. Sotva vtedy tušil, že nového arcibiskupa sremského Metoda spája so starým Sirmiom hlboká úcta k sv. mučeníkovi sremskému Dimitrovi, ochrancovi rodiska sv. bratov, ako intímne puto vrúcnej zbožnosti, prejavené v ôsmej piesni kánonu na jeho počesť v slohe inšpirovanej záchranou Solúna za cisára Maurícia na sklonku 6. stor.: „Ty preblažený, keď si počul od anjelov o skaze svojej vlasti, vášnivo si zvolal k

svojmu Stvoriteľovi: Ak jeho záchranou mňa zachrániš, som tomu rád, milostivý! Preto ti dal, mučeník, Christos tvoje mesto nedotknuté naveky".

V 15. kapitole Života Metodovho sa zachoval dojemný doklad tejto vernej oddanosti sv. Metoda k sv. Dimitrovi. Čítame v ňom, že v predposlednom roku svojho požehnaného života dokončil redakciu celého Písma okrem Makabejských kníh z gréčtiny do staroslovienčiny práve vo sviatok sv. Dimitra 26. októbra podľa východného kalendára a „vzdal dôstojné vďaky a chválu Bohu za takú milosť a pomoc. A keď vykonali svätú obetu tajnú s duchovenstvom, oslávil pamiatku sv. Dimitra". Toto slávenie sv. eucharistie v byzantskom obrade predchádzala utiereň zo spievaním kánonu na počesť sv. Dimitra zloženého pravdepodobne sv. Konštantínom—Cyrilom, ktorého slová: „Uslyš nás teraz, svojich biednych sluhov, slávny buď milostivý, pretože sme sa odlúčili, súc ďaleko od tvojho žiarivého chrámu. I horia dnes vnútri

naše srdcia, túžime, svätý, tvojmu chrámu poklonit sa niekedy tvojimi modlitbami!" vyjadrujú vrúcnu túžbu sv. bratov a ich družiny opätovne vidieť velebné priestory sv. Dimitra v ich rodnom Solúne.

Podľa údajov tretej kapitoly Života Konštantínovho sv. Cyril ľnul obzvláštnou úctou a láskou od útlej mladosti k svojmu učiteľovi duchovného života, sv. Gregorovi Naziánskemu, významnému gréckemu klasikovi teologického rečníctva, ktorého si zvolil za svojho ochrancu, lebo ho všeobecne považovali za pilier pravovernosti. Denne sa modlieval jeho rytmický mariánsky hymnus a vo veku asi desiatich rokov napísal na jeho počesť svoju prvú báseň, v ktorej ospevuje jeho anjelskú čistotu a božské učenie. Príklad sv. Gregora Naziánskeho, veľkého askétu, vynikajúceho rečníka, neohrozeného obhajcu viery Nicejského snemu a plodného spisovateľa myšlienkove hlbokých diel najmä o Najsvätejšej Trojici, zaiste roznietil vo sv. Konštantínovi — Cyrilovi lásku k Múdrosti a k čistému životu. Za svojej činnosti vo Veľkomoravskej ríši určil ho i za vzor svojej teologickej a literárnej školy pravdepodobne so sídlom na hradisku sv. Klimenta pri Osvětimanoch v blízkosti Starého Města, v ktorej sa horlivo študovali jeho reči a spisy. Výsledky tohto štúdia sú obzvlášť viditeľné na hlbokom vysvetľovaní učenia o sv. Trojici Saracénom v šiestej kapitole Života Konštantínovho a na prvej kapitole Života Metodovho, ktorá je napísaná v duchu teológie sv. Gregora Naziánskeho, ovplyvňujúcej literárnu činnosť, pôsobenie a život našich prvých učiteľov, sv. Cyrila a Metoda, a ich žiakov.

Zoznámili sme sa s plejádou svätcov, s ktorými prežívali naši prví učitelia opravdivé spoločenstvo svätých. Do neho sa usilovali uviesť i našich praotcov ako svoj „duchovný plod", aby sa od týchto ochrancov ich „vyvoleného stáda" i oni naučili vydávať výrečné a hodnoverné svedectvo činorodej viery, a tak sa stali adresátmi slov z prvého listu sv. ap. Petra: „Vy však ste vyvoleným rodom, kráľovským kňazstvom, svätým národom, jeho vlastným ľudom, aby ste zvestovali slávne skutky Toho, ktorý vás zo tmy povolal do svojho predivného svetla. Kedysi ste neboli Jeho ľudom, ale teraz ste ľudom Božím; žili ste bez (Jeho) milosrdnej lásky, ale teraz ste dosiahli (Jeho) milosrdnú lásku" (1 Pt 2,9—10). Kiež i my, ich vďační potomkovia, majúc okolo seba „toľký oblak svedkov" (Žd 12,1) a spomínajúc na svojich vodcov, ktorí nám zvestovali Slovo Božie, nasledujeme ich vieru!

Dr. Vl. Buchta

Na pravoslávnu cirkevnú tlač tentoraz darovali:

Mária Kolodová, Ortáše, 50.—, Pravoslávny farský úrad Závadka Kčs 300.—, Mária Čižmárová, Košice, 50.—, Ján Soroka, Bardejov, 50.—.

Všetkým, ktorí ani tentoraz nezabudli na našu cirkevnú tlač, srdečne ďakujeme. Mená ďalších darcov uverejníme v budúcom čísle nášho časopisu.

Liturgia a duchovnosť

Svätá liturgia zaujíma ústredné miesto v duchovnom živote a celkovej skúsenosti pravoslávnej cirkvi. Bez nej si ozajstný duchovný život ani nevieme predstaviť, hoci v pravoslávnej cirkvi okrem liturgie je i mnoho iných bohoslužieb. Dokonca celý denný kruh má liturgické rozčlenenie a svojím hlbokým bohosloveckým zmyslom oslovuje každého člena cirkvi. Liturgia je taktiež centrom pravoslávnej teológie, lebo vychádza z reálnej prítomnosti Christa v cirkvi, v každom z nás, teda vychádza zo zdravého christocentrizmu. Samotná existencia a život cirkvi je tesne a životne spojená s božskou liturgiou, pretože cirkev podľa svojej podstaty a povahy je liturgická a jej život je eucharistický. Je to vlastne jedna zo základných čŕt pravoslávia.

Celé Božie stvorenie bolo myslené ako jednota — a cirkev, ako veľké dielo spásy (domostroiteľstva, oikonomia), preto napriek pádu našlo svoj výraz v cirkvi, ktorá je telo Christovo a príbytok Otca a Ducha svätého (Ef 1, 22—23; 2, 21; 1 Pt 2, 4). Všetci sme teda povolaní stať sa požehnaným kráľovstvom Božím skrze milosť Pána nášho Isusa Christa, lásku Boha Otca a obecenstvo svätého Ducha. Život a činnosť celého Božieho stvorenia, najmä však človeka, má predstavovať jednu nepretržitú liturgiu, t. j. trvalé obecenstvo s Bohom, eucharistický spôsob života v Bohu. Všetko, čo máme, je boží dar, je to prejav milosti a lásky Boha k nám, a za všetko toto vzdávame vďaku (eucharisteo), ktorá nachádza svoj výraz v prinášaní obetí (v anafore) a skrze ktorú

my získavame dar života a nesmrteľnosti: „Tvoja ot tvojich Tebi prinosim o vsich i za vsja".

Toto naše obecenstvo a jednotu s Bohom narušil pád človeka, hriech, takže sa človek dostal do moci smrti. A pri takomto položení človeka jeho život v milosti nie je možný bez eucharistického obecenstva s Bohom, bez liturgie, ktorá sa stála prameňom nového života v Christu. V dôsledku pádu človek okúsil iný, neeucharistický život, jeho život stratil liturgickú povahu, a preto nemohol slobodne prinášať vďaku Bohu, prinášať samého seba a uskutočňovať opravdivý duchovný život. Nemohol teda byť v plnej jednote s Bohom a byť účastným na živote Božom (1 Pt 1, 15—16). Preto sa aj v liturgii hovorí, že nikto nie je hodný prísť a slúžiť Pánovi slávy, keď sa previnil telesnými vášňami a hriechmi („Niktože dostojin..."). Avšak Boh napriek pádu človeka tak miloval svet, že poslal Syna svojho jednorodeného a skrze Neho ustanovil „nové obecenstvo, novú jednotu" (Gregor Teológ) Boha a človeka. Je to Božie dielo spásy ľudského rodu Isusom Christom skrze Jeho život na zemi, skrze Jeho utrpenie, slávne vzkriesenie, teda skrze obetovanie seba za spásu celého sveta, čo natrvalo zanechal vo vopred ustanovenej sviatosti Eucharistie a v darovaní Ducha svätého. Je to nové obecenstvo, nový národ, Nový zákon, nové liturgické a eucharistické zhromaždenie — cirkev na zemi a medzi ľuďmi. Ap. Pavel o tejto veci hovorí: „Či kalich dobroročenia, ktorému dobrorečíme, nie je účasťou na krvi Christovej? A chlieb, ktorý lámeme, nie je účasťou na tele Christovom? Keďže je jeden chlieb, aj my mnohí sme jedno telo, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe" (1 Kor 10, 16—17). Deje sa to v cirkvi pôsobením Ducha svätého (12, 1—13) a predovšetkým vo sv. liturgii, ktorá poskytuje základ jednoty tela cirkvi svätej. V nej sa zúčastňujeme celého spasiteľného diela Christovho.

Sväté dary, ktoré cirkev prináša Bohu, stávajú sa telom a krvou Christovou pôsobením Ducha svätého, čo je najvýraznejšie vyjadrené v epikléze východných liturgií (Sv. Jána Zlatoústeho, Bazila Veľkého). Vďaka tomuto posväcujúcemu pôsobeniu Ducha svätého liturgia v pravoslávnej tradícii sa nazýva „duchovnou tajinou" (pneumatikon mysterion), „duchovnou obetou", „duchovnou službou", „duchovným sviatkom", „duchovným telom", „duchovnou čašou", „prameňom Ducha". Avšak nie v zmysle nejakého idealizovania, oduševnenia a dematerializácie liturgických darov a liturgickej služby. Chlieb, víno a voda sú hmotnými elementmi tohto sveta, ktoré sa menia na pravé elementy, ale nie v doketickom zmysle, ale v tom zmysle, že tieto dary dostávajú požehnanie, posvätenie a pneumatizáciu (oduchovnenie) v dôsledku pôsobenia Ducha Božieho. V týchto daroch netreba vidieť len telo a krv, ale skutočného Christa i s Jeho božskou prirodzenosťou. Sv. Simeon Nový — teológ, hovorí: „Ako Christos je Boh a človek, tak aj Jeho telo nie je prosté telo (sarx), ale telo a Boh, spojené neodlučne, je to viditeľný chlieb a neviditeľná božská podstata".

Liturgia pravoslávnej cirkvi je teda duchovná, čo potvrdzujú aj texty modlitieb tejto liturgie, v ktorých počas celej liturgie sa privoláva Duch svätý na vykonávateľa liturgie — duchovného, na veriaci ľud i na dary. A to je charakteristické aj pre ostatné sviatosti, bohoslužby a všetok duchovný život veriaceho kresťana, člena cirkvi. Vo svojej knihe „O Duchu svätom" sv. Bazil Veľký píše: „Či snáď nie je jasné a nesporné, že za všetku svoju veľkoleposť cirkev vďačí účinkovaniu Ducha svätého?" A to platí i o štruktúre cirkvi (1 Kor 12, 28). Sv. Ján Damascénsky dodáva, že vo svätom prijímaní my veriaci sa „zjednocujeme s Telom Pána nášho a s Jeho Duchom, pretože Telo Pána je životvorný Duch, takže zrodené od Ducha je duch (Jn 3, 6). To však nenarušuje prirodzenosť tela, ale iba zdôrazňuje jeho životvornú schopnosť a jeho božskosť (to theion auton: v De fide orthodoxa, IV, 13). A práve tak aj mimoliturgický život sa nezaobíde bez tohto životodarného a posväcujúceho účinku Ducha svätého, o čom svedčí tiež bohatá mnohoveká duchovná skúsenosť pravoslávnej cirkvi. Pravoslávne chápanie duchovného života a duchovnosti nikdy sa neobmedzovalo na jeho morálne, intelektuálne, ideálne a duchovné prejavy (takýto život by bol iba duševný), ale vždy malo na mysli nový život pôsobením Ducha svätého, ináč povedané, nový život v Christu skrze Ducha svätého. Tento nový život veriaceho, ktorý sa začína vo svätom krste udelením darov Ducha svätého, je svojou povahou plne liturgický. Ako celá božská liturgia cirkvi je zvestovaním smrti a vzkriesenia Isusa Christa až do Jeho príchodu, tak aj celý tento nový život veriaceho v Christu je účasťou na Jeho smrti a na Jeho slávnom vzkriesení (Rim. 6, 3—14).

Ako pri každom konaní sv. liturgie sa opakuje spomienka na celé spasiteľné dielo Syna Božieho Isusa Christa, čo znamená, že sa liturgicko-sakramentálnym spôsobom aktualizuje toto veľké dielo spásy, tak aj celý život Christa nanovo sa prežíva v duchovnom živote pravoslávneho kresťana. Takéto nazeranie na túto vec nájdeme v celej svätootcovskej teológii. Na to, aby sme dospeli „k miere plného vzrastu Christovho" (Ef 4, 13), dostali sme vo svätom krste všetko potrebné, pevný základ, najmä však dary Ducha sv. A v svätej liturgii, v ktorej je Christos reálne a ak-

tívne prítomný milosťou Ducha, ktorá pretvára chlieb a víno na Telo a Krv Christovu, Tento sám seba podáva veriacim ako životvorný pokrm a cez to sa zobrazuje v každom pravdivom členovi cirkvi, prebýva v ňom, takže takýto veriaci človek môže spolu s apoštolom Pavlom povedať: „A nežijem už ja, ale žije vo mne Christos" (Gl. 2, 20).

(pokračovanie)

Prot. Š. Pružinský

Zjednotiť nás môže iba láska!

Dnes azda nikto nepochybuje o tom, že rozdelenie Cirkvi Christovej, a tým aj kresťanov nastalo preto, lebo mnohí začali sa odkláňať od pravej náuky Christovej a viac začali milovať svetskú lásku a bohatstvo než Boha a Jeho prikázania. Bohabojní kresťania však ťažko znášajú toto rozdelenie, preto aj túžba po jednote je taká dávna, ako samotný rozkol v Cirkvi. Prežila stáročia a nepodarilo sa ju vykoreniť ani takým, ktorým lepšie vyhovovala rozdelenosť udržiavaná vzájomnou nenávisťou, fanatizmus vo viere, ako láska, zhoda a jednota. Túžba po jednote bola a je silnejšia než hriech, a to nám dokazujú aj posledné desaťročia, ktoré v tejto oblasti priniesli nové tendencie.

Výrazné je najmä obdobie, ktoré sa započalo vzájomným zrušením kliatby medzi pravoslávnou a rímskokatolíckou cirkvou, ale aj po II. vatikánskom koncile. Je to obdobie ekumenizmu, obdobie, ktoré smelo môžeme nazvať obdobím nádeje na zjednotenie všetkých kresťanov a ktoré jediné môže zceliť rany spôsobené rozdelením Cirkvi. Môžeme ho však nazvať aj obdobím, ktoré pomaly a postupne ohrieva studené ovzdušie vzájomnej odlúčenosti i nenávisti a ktoré teplou túžbou po jednote privádza nás k vzájomnej úcte, poznávaniu a **láske, ktorá je „splnením zákona" (Rim 13, 10.).**

Je veľmi potešiteľné, že potrebu jednoty v cirkvi pociťujú všetci kresťania rovnako. Preto aj naša pravoslávna cirkev sa skoro pri všetkých bohoslužbách prihovára svojimi modlitbami: „O blahostojaniji Svjatych Božijich cerkvej i sojedineniji vsich" (Mir. jekt.). Veď to si želal i o to prosil svojho Otca sám Spasiteľ Isus Christos: **„aby všetci (ktorí uveria v Neho) jedno boli..." (Ján 17, 21.).** Musím však dodať, že nielen sa modlí, lebo by to bolo ešte málo, ale pravoslávna cirkev aj robí všetko pre dosiahnutie tejto jednoty. O tom svedčia mnohé posolstvá východných pravoslávnych patriarchov, nespočetné stretnutia a rozhovory s predstaviteľmi rôznych kresťanských (i nekresťanských) cirkví. Tak napríklad úspešne pokračujú rozhovory — dialóg s východnými tzv. dochalcedonskými cirkvami (koptská cirkev, etiópska, arménska, sýrsko-jakobitská, malabarská), ale aj s cirkvou rímskokatolíckou, starokatolíckou i luteránskou.

Aby však zbližovanie kresťanov dosiahlo svoj úspech, je potrebné a nevyhnutné, aby všetci k tejto posvätnej záležitosti zjednotenia pristupovali s vážnosťou, s vierou, s pocitom spolupatričnosti a rovnosti. Nie je možné si myslieť, že k zjednoteniu dôjde na základe takých predstáv, ktoré niektorí ešte hlásajú, totiž že „odpadlíci" sa majú vrátiť a pod. Takéto praktiky nás totiž vracajú niekoľko storočí naspäť. Odporuje to duchu ekumenizmu i duchu Christovho evanjelia. **„Králi národov panujú nad nimi, a tí, čo majú moc nad nimi, volajú sa dobrodincami. Ale vy nie tak. Lebo najväčší medzi vami nech je ako najmenší, a predstavený ako sluha" (Lk. 22, 25—27).**

Nemôžeme si však ani myslieť, ako sa mnohí nazdávajú, že hlboká priepasť rozdelenosti vymizne niekoľkými vzájomnými stretnutiami. Treba si uvedomiť, že nás delí aj rozdielnosť v hlásaní a chápaní evanjelia, to znamená, že sa nezhodujeme ani vo vierouke, ktorá pri zjednotení bude pôsobiť najväčšie ťažkosti. „Dialóg pravdy" je určite zdĺhavý a zložitý. Aby mohol priniesť svoje dobré ovocie, musíme mu „v dialógu lásky" pripraviť dobrú a úrodnú pôdu. A toto je naším prvým krokom, našou momentálnou i aktuálnou úlohou.

„Milovaní, milujme sa navzájom, lebo láska je z Boha, a každý, kto miluje, z Boha pochádza a pozná Boha!" (I. Jána 4, 7). Takto nás vyzýva sv. ap. a evanjelista Ján. Táto jeho výzva je aktuálna pre všetkých kresťanov i dnes, a to najmä preto, že tejto lásky medzi nami je nedostatok. Jej nedostatok sa prejavuje na každom kroku nášho života. Uvedomujeme si, že bez lásky nie sme ani kresťania? **„Kto však nemiluje, nepoznal Boha..." (I. Ján 4, 8).** Podľa čoho nás teda poznať, že sme učeníkmi Christovými? Tým, že veríme v Neho? Veď apoštol Pavol píše: **„...a čo by som mal vieru takú silnú, že**

Drážďany: *ekumenické bohoslužby duchovenstva štyroch cirkví apríl 1977.*

Lipsko: *v ruskom pravoslávnom chráme spoluslúžili ekumenické bohoslužby duchovní pravoslávnej, evanjelickej, starokatolíckej a rímskokatolíckej cirkvi*

by som hory prenášal, a lásky by som nemal, ničím by som nebol" (I. Kor. 13, 2). Preto učme sa milovať, aby láska bola našou vizitkou, lebo ona nielen hory prenáša, ale odstráni aj pýchu, nenávisť, túžbu po moci a nadvláde, ako aj všetko zlo, ktoré pochádza od diabla. Tam, kde nemá miesto láska, vládne nenávisť, nepokoj a zlo. Tam nieto ani Boha, lebo **„Boh je láska!"** (I. Ján 4, 8).

Preto si musíme uvedomiť nevyhnutnosť dodržiavania prikázania lásky, ktoré nám dal sám Isus Christos. Tak, ako bez nej nie je možné ani ľúbiť sa Bohu, tak bez nej nie je možné dosiahnuť akejkoľvek jednoty a svornosti. Preto všetci začnime od seba. Nie zajtra, ale už dnes, aby sme čím skôr splnili Spasiteľovo prikázanie (Ján 15, 12) i Jeho želanie (Ján 17, 21.). Všetci sme deťmi jedného Boha, všetkých nás vykúpil jeden a ten istý Christos. Nehľadajme priateľa, brata a blížneho ďaleko od domova, keď ho máme blízko. Nechváľme sa, ako máme radi a milujeme blížneho tam, kde nás nepočuje a pritom pri stretnutí na ulici ho ďaleko obchádzame. Je načase, aby sme už konečne prešli od pekných fráz, slov, k činom. Strom poznať podľa ovocia a dobrý skutok sa sám chváli. Napísané je: **„Kto sa chváli, nech sa v Pánovi chváli"! (Jer. 9, 23).**

Zaiste, že cesta k zjednoteniu nebude ľahká. Bude od nás vyžadovať skutky dobré, dobrú vôľu i vieru, nielen mŕtve chválospevy a želania. Neznesie však ani chytráctvo a klam. Čo je platné, ak sa stretávajú teológovia a ľudia rôznych vierovyznaní od seba utekajú? Čo z toho, keď biskupi rôznych cirkví hovoria o zjednotení a duchovní svojich veriacich strašia pekelnými mukami, len preto, že navštívili chrám iného vierovyznania. Určite nie je to nič platné, ani nikomu to neprináša osoh, nehovoriac už o tom, že to odporuje nielen duchu ekumenizmu, ale aj učeniu Isusa Christa. Nič nás však z tejto započatej cesty nesmie odradiť. Ani počiatočné neúspechy. Vyzýva nás k tomu sám Spasiteľ. Tým preukážeme svoju lásku k nemu i ku svojim blížnym. **„Ak ma milujete, zachovávajte moje prikázania!" (Ján 14, 15.).**

Na tejto ceste nech nás povzbudzujú mnohé ekumenické stretnutia, ktoré sa konajú v zahraničí, no nič nebráni ani nám, aby sme aj u nás takéto stretnutia neorganizovali. V tejto oblasti sa môžeme mnohému poučiť od našich susedov v NDR, kde sa stalo už dobrým zvykom, že kresťania rôznych vierovyznaní aj so svojimi duchovnými sa stretávajú na spoločných ekumenických bohoslužbách. Že je to pravda, dosvedčujú aj fotografie. Treba dodať, že nielen sa stretávajú, ale si aj navzájom pomáhajú, zvlášť z finančnej stránky. Tak napríklad rím.-kat. biskup míšenský Schaffran daroval značnú sumu na výstavbu novej farskej budovy pre pravosl. duchovného v Drážďanoch, rím.-kat. duchovný daroval zvon na pravoslávny chrám v tom istom meste, atď. V roku 1968 a pozdnejšie aj u nás (Falkušovce, Šamudovce) sa podobné stretnutia uskutočnili. Žiaľ, v započatom diele sa nepokračuje. Je však žiadúce, aby sme ani u nás nezabúdali, že aj našou povinnosťou je pracovať na započatom diele zbližovania, poznávania a nakoniec zjednotenia všetkých kresťanov.

L. Fedor, duchovný

Sv. Gregor Palama

O spolunažívaní v pokoji

My všetci sme opravdu bratia, lebo pochádzame od jedného Vládcu a Stvoriteľa, ktorý sa pre túto príčinu stal aj naším spoločným Otcom. A takéto spoločné bratstvo je i medzi nami a ostatnou prírodou, lebo všetko pochádza od Boha a je s nami v jednote. Avšak okrem toho my sme bratmi jeden voči druhému, lebo máme jedného pozemského otca — Adama a ako jedni sme stvorení na obraz Boží. Aj toto je spoločným dedičstvom všetkých národov. Bratmi sme si navzájom aj preto, že sme deťmi jedného národa, občanmi jedného mesta alebo dediny. Avšak nad všetko toto máme ešte jedno bohatstvo, ktorým je spoločná matka — svätá cirkev a pravoslávie, základom ktorého je Christos, podľa prirodzenosti Syn Boží, ktorý okrem toho, že je naším Bohom, ráčil byť aj naším Bratom a Otcom. A nielen to, ale aj Hlavou, lebo nás zhromaždil v jednote svojho tela (cirkvi), aby sme si boli členmi navzá-

jom i Jemu samotnému. Lebo Pán po svojom vzkriesení povedal ženám, ktoré prišli k hrobu: „Choďte a zvestujte mojim bratom, aby šli do Galiley, tam ma uvidia" (Mt 28, 10). Uznáva teda za vhodné byť naším Bratom. Preto aj apoštol dodáva: „Neujíma sa anjelov, ale ujíma sa semena Abrahámovho. Preto sa vo všetkom musel stať podobným svojim bratom..." (Žid. 2, 16—17). Pretože Christos je i naším Otcom, lebo nás duchovne zrodil skrze sv. krst a Jeho božskú milosť, preto volá svojich učeníkov „deťmi" a pred svojím utrpením ich uisťuje, že ich nenechá sirotami. Preto apoštol hovorí: „A keďže dietky majú prirodzenosť krvi a tela, tak isto aj on ju vzal na seba, a to preto, aby smrťou zničil toho, ktorý má moc nad smrťou, totiž diabla..." (v. 14). A že všetci v Christu tvoríme jedno telo, o tom ap. Pavel svedčí slovami: „Vy ste telo Christovo a každý osve ste jeho údmi" (1 Kor. 12, 27). Lebo v jednom Duchu my všetci sme boli pokrstení v jedno telo, ktorým je cirkev.

Je to naše znovuzrodenie v Bohu. Preto je jedna viera, jedna nádej, jeden Boh nad všetkými, ktorý nás zjednocuje svojou božskou láskou, aby sme si boli členmi navzájom i s Ním samým. Protikladom tejto božskej lásky je nenávisť, ktorá pochádza od zlého, ktorá oddeľuje od seba tých, čo boli bratmi, ktorá oddeľuje od seba členov jedného národa, občanov mesta atď. Boh však všetkých nás volá, aby sme sa stali deťmi pokoja, aby sme sa uzdravili od všetkého zlého, predovšetkým od neznášanlivosti a nenávisti. Ako uzdravil Christos malomocného v Jeruzaleme, ktorý tam čakal celé roky, alebo ešte iného v Kafarnaume, ktorého ku Christu priniesli iní, tak pomôže aj nám k bratskému spolunažívaniu a k jednote.

Duša každého z nás je podobná lampe, ktorá horí preto, že je v nej knôt a dostatok oleja. U nás týmto knôtom má byť láska, olejom milosť Božia a konanie dobra. Komu chýba tento olej, u toho i láska pominie a od takého človeka i Boh sa odvracia. Prorok Dávid hovorí: „Keď skryješ svoju tvár, hynú..." (Ž 103, 29). Obráťte sa teda na cestu Christovho evanjelia a pevne sa ho držte, aby vaše vzájomné spolunažívanie večne prekvitalo a bolo trvalým, lebo vtedy i Pán obráti k nám svoju tvár a spolu s pokojom spočinie na nás milosť Božia. Spomeňte si na dni pokoja a jednoty, na dni spoločného dobra. Premáhajte preto každé zlo, upevňujte vzájomnú lásku, aby ste boli hodní lásky Božej. Lebo nik nemôže milovať Boha, keď nemiluje svojho brata. Sledujme Božie prikázanie, ktoré nás nabádá k pokániu a odpúšťaniu viny, lebo aj Christos nám všetkým odpustil, aby sme sa mohli stať synmi pokoja a mieru, teda synmi Božími. On je náš Pokoj, preto už svojim apoštolom prikázal, aby pri vchode do domu alebo do mesta zvestovali pokoj a túto zvesť pokoja zaniesli do celého sveta. Aj samotné spasiteľné dielo Christovo je vo svojej podstate zmierením človeka s Bohom i s ľuďmi navzájom. Preto už Dávid prorocky o Christu predpovedal: „Prekvitať bude spravodlivosť v dňoch jeho a hojnosť pokoja" (Ž 71, 7). Tiež: „Ja počúvam, čo hovorí Pán, isteže o pokoji vraví pre svoj ľud a o svojich svätých, a pre

tých, čo obracajú sa k nemu zo srdca" (Ž 84, 9). Sám však Spasiteľ hovorí: „Pokoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam" (Jn 14, 27). Dal nám tiež prikázanie lásky (Jn 13, 35) a pred svojím odchodom k Otcovi sa modlil, aby nám pomohol k jednote — „aby všetci jedno boli" (Jn 17, 21).

Zostaňme teda verní slovám tejto modlitby, tohto otcovského požehnania, aby sme boli i dedičmi Otcovho Kráľovstva, dedičmi synovstva a života večného. Túto veľkú pravdu apoštol vždy tlmočil vo svojom obľúbenom výroku: „Milosť vám a pokoj od Boha".

(V skrátenej forme preložil protj. Š. P. Sv. Gregor Palama, arcibiskup mesta Tessaloniké, zomrel r. 1360 a jeho pamiatku si pripomíname 14. novembra a na druhú nedeľu Veľ. pôstu).

Prekujme zbrane na pluhy...

Vo svete sa stále častejšie ozývajú hlasy za zabezpečenie mieru, lebo toto storočie, ako to povedal V. Mihálik na I. zjazde Zväzu československých spisovateľov, súčasne videlo i vidí najkrvavejšie zločiny dejín, násilie, masové vraždy, diskrimináciu národnú, sociálnu a rasovú, lož ako nástroj propagandy a každodenného poníženia človeka.

Mocnejú sily na Východe i na Západe a sú to sily ktoré zdôrazňujú veľký význam a potrebu mieru, hovoria, že sa musí nájsť cesta ako zastaviť vývoj a výrobu nových ničivých zbraní a na obmedzenie útočných síl oboch strán.

Zbytočne vynaložené peniaze na zbrojenie chýbajú ľudstvu v potravinách, bytoch, doprave, vo vzdelaní, zdravotníctve, v sociálnom zabezpečení. Celosvetové výdavky na lekársky výskum predstavujú len 4 miliardy dolárov, ale na zbrojenie sa vynaloží 25 miliárd dolárov. Roku 1961 sa vynaložilo 120 miliárd dolárov na zbrojenie, roku 1970 už 200 miliárd dolárov. Na zbrojení priamo alebo nepriamo pracuje 50 miliónov ľudí, pričom najmenej štvrtina všetkých vedcov a inžinierov sveta sa zaoberá plnením úloh vojenského charakteru (Meždunarodnaja žizň 6/1970).

Ešte otrasnejšie sú čísla švajčiarskeho vedca Jeana Jacquesa Babela, ktorý vyrátal, že za uplynulých 5500 rokov bolo 14 513 vojen, počas ktorých zahynulo asi 3,5 miliardy ľudí. A pritom

ešte dnes sa nájdu ľudia, ktorí si nepoložia otázku, ako zabrániť vojne!

My, ktorí vyznávame hodnoty ducha, lásky, ľudskosti a pokory, musíme brániť mier pre ľudstvo, postaviť sa proti výrobe neutrónovej bomby, ničiteľke života na Zemi. My, veriaci sa musíme postaviť proti každému činu, ktorý by narušoval mier. Naša spoločnosť vydáva veľké sumy na záchranu ľudských životov v našich nemocniciach, na zlepšenie podmienok v sociálnych ústavoch, na zotavovanie sa po práci. Koľko peňazí naša spoločnosť vydáva na sledovanie chorôb a na záchranu chorých, ale na druhej strane bez zábran sa usilujú vyrobiť smrtiacu zbraň. Zabráňme im v tom, bude to len pre blaho človeka. Svet je plný zbraní. Ľudstvo si nástojčivo kladie otázku: čo ak sa týchto zbraní zmocní šialenec, terorista, človek typu Hitlera? Ako dlho potom vydrží život na Zemi? Preto úplné odzbrojenie je jedinou zárukou bezpečnosti a pokojného života človeka tejto doby i čias budúcich.

Štefan Horkaj, duchovný

Z ústredia

Dňa 25. marca odslúžili v katedrálnom chráme sv. Cyrila a Metoda v Prahe vďakyvzdanie pri príležitosti gréckeho sviatku oslobodenia spod tureckého jarma. Prítomný bol grécky veľvyslanec s pracovníkmi veľvyslanectva. Dňa 30. marca grécky veľvyslanec usporiadal recepciu pri príležitosti tohto sviatku. Zúčastnil sa na nej Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej so svojím sprievodom.

Praha. Dňa 4. apríla 1978 navštívil Jeho Blaženstvo metropolitu Doroteja redaktor ČSTK, aby sa ho spýtal na postoj našej cirkvi k neutrónovej zbrani. Vladyka metropolita mu okrem iného povedal: „Správa o veľkom nebezpečenstve, ktoré pre svet znamená zamýšľaná výroba neutrónovej bomby, sa ako blesk rozletela celým svetom. My kresťania túto zbraň ostro odsudzujeme, lebo život človeka pokladáme za dar najcennejší. Neutrónová bomba v sebe skrýva mnohé nebezpečenstvá — je možné ju použiť v lokálnom konflikte, predstavuje vážnu hrozbu pre uvoľňovanie napätia, úplne ignoruje Záverečný akt helsinskej konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe a prostriedky na ňu vynaložené by sa mohli oveľa lepšie využiť inde, napr. v sociálnej oblasti. Je zločinom proti ľudstvu, pretože život nie je možné ničím nahradiť, a vrcholom diskriminácie základných práv človeka".

Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej sa 9. mája 1978 zúčastnil na recepcii, ktorú usporiadal prezident republiky pri príležitosti 33. výročia oslobodenia našej vlasti.

Posmrtné spomienky

Dňa 17. decembra 1977 odovzdal svoju dušu Stvoriteľovi brat Andrej Brejka, pravoslávny kurátor a kostolník z Ľubice, vo veku 62 rokov. Pradedovskú pravoslávnu vieru miloval z celého srdca a nezradil ju ani v krízových rokoch 1968/69, naopak, pričinil sa o to, aby sa v Ľubici mohli vyžívať duchovne i pravoslávni veriaci na pravoslávnych bohoslužbách. Bol to dobrý kresťan. Službu kostolníka vykonával od r. 1968. Pohrebné obrady vykonal za účasti mnohých veriacich d. o. prot. dr. Štefan Pružinský z Levoče a prot. Peter Bajaj z Vernára.

Nech spravodlivý Sudca prijme dušu brata Andreja vo svojich nebeských príbytkoch. Vičnaja jemu pamjať!

J. Halanda, správca farnosti

Dňa 14. mája 1978 v neskorých nočných hodinách odovzdal svoju dušu Stvoriteľovi po ťažkej chorobe brat Ján Kimák, bardejovský kantor, vo veku 65 rokov. Nebohý brat Ján pochádzal z Roztôk okr. Svidník a bol roľníkom. Už od detstva rád spieval. Miestny kantor v ňom objavil talent pre kantorstvo a začal ho učiť. R. 1947 brat Ján odchádza do ZSSR, kde tiež pôsobil ako pomocný kantor. Ani za hranicami svojej vlasti nestratil lásku k svojej cirkvi, chrámu a modlitbe. Keď sa r. 1965 vrátil do vlasti, usadil sa v Bardejove, kde sa tiež stal kantorom. Svoje presvedčenie nezmenil ani v krízových rokoch 1968—69, keď naša cirkev bola na určitý čas pozbavená práva na jestvovanie. Naši veriaci dostali pamiatkový chrám v Bardejovských Kúpeľoch, kde brat Ján kantoroval až do svojho ochorenia.

So zosnulým sa rozlúčil miestny duchovný, veriaci a smútiaca rodina. Naši veriaci budú dlho spomínať na nebohého ako na dobrého človeka a dobrého kantora.

J. L.

Posmrtná spomienka

Na večnosť od nás predčasne, vo veku 58 rokov, odišiel dobrý a verný kurátor katedrálneho chrámu v Michalovciach, brat Pavol B u č k o. Jeho rodina v ňom stratila dobrého a láskavého manžela a otca a pravoslávna farnosť kurátora, ktorý s láskou prisluhoval a spieval v chráme a ani ťažká choroba mu nezabránila v návšteve nášho chrámu. Pre svoju láskavú a veselú povahu mal veľa priateľov, ktorí mu prišli preukázať poslednú poctu spolu s rodinou, veriacimi a duchovenstvom na michalovský cintorín 3. mája 1978.

Vičnaja pamjať!

Š. H.

Zo života prešovskej eparchie

● Dňa 7. mája 1978, v nedeľu Tomášovu, Preosvietený vladyka Nikolaj, biskup prešovský, odslúžil v katedrálnom chráme sv. Alexandra Nevského v Prešove spolu s prešovským duchovenstvom archijerejskú sv. liturgiu. Kázeň na evanjeliovú tému predniesol d. o. prot. Jozef Iljuk, špirituál PBF.

Vzácna návšteva

● Dňa 14. mája t. r. bardejovskí pravoslávni veriaci už od skorého nedeľného rána žili v radostnom očakávaní. Bardejov toho dňa navštívil Jeho Blaženstvo Dorotej, metropolita pražský a celého Československa. Sprevádzal ho Preosvietený vladyka Nikolaj, biskup prešovský, a d. o. prot. Michal Kernaševič, riaditeľ ÚER Prešov. Bardejovskí pravoslávni veriaci takto prežili veľký duchovný sviatok. Veď na návštevu Jeho Blaženstva museli rok čakať. Vzácnych hostí privítali deti veršami a kyticami kvetov, kurátori tradičným spôsobom — chlebom a soľou. V chrámových dverách hostí privítal d. o. prot. Ján Lakata, správca miestnej farnosti. Slávnostnú archijerejskú sv. liturgiu odslúžil Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej spolu s Preosvieteným vladykom Nikolajom za spoluslúženia d. o. prot. Michala Kernaševiča, riaditeľa ÚER, d. o. prot. Pavla Pidaniča, predsedu misijného odboru pri ÚER, a niektorých duchovných z okresu Bardejov. Kázal k množstvu veriacich miestnych i z okolia, ktorí do posledného miesta zaplnili chrám, sám Jeho Blaženstvo metropolita Dorotej. Po ukončení sv. liturgie bolo myrovanie a udelenie arcipastierskeho požehnania prítomným pravoslávnym veriacim. Šťastie a radosť žiarili z tvárí Bardejovčanov, ktorí sa tej nedele vracali z pravoslávneho chrámu do svojich domovov.

Zo života michalovskej eparchie

Tradičné chrámové sviatky

● V nedeľu dňa 7. mája 1978 sa konali tradičné odpustové bohoslužby v Ruskom Hrabovci pri príležitosti chrámového sviatku sv. veľkomučeníka Juraja. Sv. liturgiu odslúžil za veľkej účasti pravoslávnych veriacich d. o. prot. Ján Choma, predseda misijného odboru a ekonóm ER, spolu s d. o. Ladislavom Fedorom z Podhoroďa a d. o. Štefanom Cibom, správcom miestnej farnosti. Príležitostnú kázeň predniesol d. o. L. Fedor.

Pri príležitosti sviatku Nanebevstúpenia (Vozneseniija) Isusa Christa sa konali tradičné odpustové bohoslužby dňa 7. mája 1978 na týchto farnostiach:

● Falkušovce: sv. liturgiu za hojnej účasti veriacich odslúžil d. o. Michal Fedič s d. o. prot. Jurajom Lovičom. Kázal d. o. Fedič.

● Bežovce: Sv. liturgiu odslúžil a príležitostnú kázeň predniesol d. o. prot. Štefan Mandzák.

● Hažín: sv. liturgiu odslúžil d. o. Štefan Horkaj z Michaloviec spolu so správcom miestnej farnosti d. o. prot. Jurajom Kocom. Veľkému množstvu veriacich predniesol slávnostnú kázeň d. o. Š. Horkaj.

● Zemplínske Hradište: sv. liturgiu tu slúžil d. o. Juraj Kačala, správca pravoslávnej farnosti Byšta-Brezina a správca farnosti d. o. Andrej Fejo. Kázal d. o. Kačala.

● Strážske: Dňa 30. apríla t. r. sv. liturgiu v Strážskom odslúžil d. o. prot. Juraj Cap, okr. arcidekan z Lastomíra, za spoluslúženia správcu farnosti d. o. prot. Jána Džogana. D. o. Cap predniesol aj príležitostnú kázeň.

Pri príležitosti sviatku Zostúpenia sv. Ducha (Sošestvija) boli dňa 14. mája t. r. tradičné odpustové bohoslužby na týchto farnostiach:

● Cejkov: sv. liturgiu tu slúžil d. o. prot. Ján Choma za asistencie správcu miestnej farnosti d. o. Mikuláša Sedlického, okr. arcidekana. D. o. Choma predniesol príležitostnú kázeň.

● Lastomír: Za krásnej účasti veriacich sv. liturgiu odslúžil d. o. prot. Ján Džogan zo Strážského spolu s d. o. prot. Jurajom Capom, okr. arcidekanom. Príležitostnú kázeň predniesol d. o. prot. Džogan.

● Kráľovce: sv. bohoslužby odslúžil a príležitostnú kázeň predniesol d. o. prot. Ihnát.

● Úbrež: sv. liturgiu odslúžil d. o. Ján Hatrák z Niž. Rybnice za spoluslúženia d. o. Jána Mantiča, správcu farnosti. Odpustovú kázeň predniesol d. o. Hatrák.

Archijerejská sv. liturgia

● V pravoslávnom katedrálnom chráme Sv. Ducha v Michalovciach za veľkej účasti veriacich slávnostnú archijerejskú liturgiu dňa 7. 5. t. r. odslúžil Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský. Spolu s Preosvieteným vladykom slúžil d. o. prot. Juraj Koco z Hažína a d. o. Štefan Horkaj, predstavený katedrálneho chrámu. Kázeň predniesol d. o. prot. Koco. Na konci bohoslužieb Preosvietený vladyka prehovoril k veriacim a udelil im svoje arcipastierske požehnanie.

(J. CH.)